

Jalkapallon Suomen miesten A-maajoukkueen televisiointi ja sen muutokset 1980-luvulta nykypäivään eurooppalaisessa viitekehyksessä

Esittäjä: Sami Koskelainen

Kirjottajat: Sami Koskelainen

Taustayhteisöt: Helsingin yliopisto

Asiasanat: jalkapallo, televisiointi, huippu-urheilu, Eurooppa

Tausta: Jalkapallon televisiointi on mullistunut 1980-luvulta eteenpäin talouden, teknologian ja sääntelyn näkökulmasta: rahavirrat ovat monikymmenkertastuneet, satunnaisista TV-lähetyksistä on siirrytty jalkapallomedian jokahetkiseen läsnäoloon, ja jalkapallon itsesääntely on vaihtunut yleiseurooppalaiseen lainsäädäntöön. Suomalaisen jalkapallon televisioinnista ei ole aiemmin tehty kattavaa akateemista tutkimusta. Miten Suomen miesten A-maajoukkueen televisiointi on muuttunut vuosikymmenten varrella, ja miten muutokset kytkeytyvät laajempiin eurooppalaisiin kehityksiin?

Menetelmät: Tutkimuksen alkuperäisaineistona ovat Suomen Palloliiton televisiointiin liittyvät arkistolähteet – lähinnä liittohallituksen pöytäkirjat 1980-luvulta 2010-luvulle – joista osaa säilytetään Urheiluarkistossa ja osaa Palloliitolla itsellään. Tilanteissa, joissa arkistolähteitä televisioinnista ei ole saatavilla, on tukeuduttu sekundäärilähteisiin ja mediateksteihin. Aineistoa on analysoitu historian tutkimuksellisin menetelmin, sijoittaen aikalaislähteitä kontekstiinsa ja tehden niiden ja aiemman tutkimuksen perusteella tulkintaa muutoksista ja niihin vaikuttaneista syistä. Suomen tilannetta on verrattu eurooppalaisen jalkapallotelevisioinnin historiaan ja EU:n ja jalkapallotoimijoiden välisiin suhteisiin sekä niistä tehtyihin tutkimuksiin.

Tulokset: Suomen jalkapallon miesten A-maajoukkueen TV-lähetysoikeuksien arvo on monikymmenkertastunut 1980-luvun tasosta (nykyrahaksi muunnettuna) kymmenistä tuhansista euroista miljooniin euroihin. Suuri hyppäys koettiin 1990-luvun lopussa, jonka jälkeen arvon nousu on ollut tasaisempaa. 1990-luvun lopulta lähtien miesten A-maajoukkueen lähetysoikeudet on järjestään myyty ulkomaisille agenteille – 2010-luvulla oikeudet on myyty Euroopan jalkapalloliitto UEFA:lle. Kaupallisen TV:n kasvusta huolimatta Yleisradio on pysynyt merkittävänä tekijänä maajoukkueen televisioinnissa. Televisiointi on kulkenut teknologisen kehityksen mukana. Kanavamäärän kasvu on kasvattanut näkyvyyttä. Maksu-TV:n läpimurto 2000-luvulla siirsi maajoukkueen ottelut maksukortille, verkkoyhteyksien nopeuksien kasvu suoratoistopalveluihin.

Johtopäätökset: Televisioinnin kehitys on ollut yhteydessä eurooppalaisiin kehityksiin, kuten kaupallisen television kasvuun Euroopassa ja lähetysoikeuksien välitykseen erikoistuneiden eurooppalaisten yhtiöiden tulon Suomen markkinoille. Lähetysoikeusten arvon kasvu ja uusien teknologioiden käyttöönotto on kytkeytynyt eurooppalaisten toimijoiden yrityksiin saada jalansijaa Suomen maksu-TV-markkinoilla. Eurooppalainen sääntely on luonut raamit kehitykselle. EY:n vuoden 1989 'Televisio ilman rajoja' -direktiivi loi lainsäädännöllistä turvaa monikansallisten TV-kanavien kasvulle. Euroopan komission vuonna 2003 myöntämä poikkeuslupa UEFA:lle lähetysoikeuksien yhteismarkkinoinnista, sekä myöhemmin komission laatimat yhteismarkkinoinnin pelisäännöt, mahdollistivat myös Suomen A-maajoukkueen lähetysoikeuksien siirtymisen UEFA:lle 2010-luvulla.

Sovellettavuus: Suomalaisen huippu-urheilun talous hyötyy televisioinnista taloudellisesti niin lähetysoikeusmaksujen kuin televisionäkyvyydestä riippuvaisten mainonta- ja sponsorointitulojen kautta.

Jalkapallon televisiointiin vaikuttaneet taloudelliset, teknologiset ja lainsäädännölliset muutokset koskevat koko huippu-urheilun kenttää. Täten jalkapallon televisioinnin muutokset auttavat ymmärtämään myös muiden lajien televisioinnin toimintaympäristöä ja sen tarjoamia mahdollisuuksia.